

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Q. 62. An impotens restituere in uno genere bonorum, teneatur in alio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42561

X. Si homicida à Magistratu plectatur, verius est adhuc teneri ad damna sarcienda, cum morte suâ tantum satisfaciât justitiæ publicæ, non hæredibus occisi. Qui tamen, cum plerumque aliud non exigant, videntur esse contenti, ac proinde hæredes homicidæ ad nihil tunc teneri. *Fill. n. 214.*

309.310

XI. Debet autem restitutio fieri tantum parentibus interfecti, filiis & uxori, quia hi soli directe læduntur; cum moraliter censeantur una persona cum occiso: Nisi tamen occideris animo etiam nocendi aliis, nam tunc etiam his restituere teneri dicit Lugo *d. 11. num. 8. ex Less. v. Trull. d. 4. n. 2.*

310.

XII. Etsi probabile sit, deberi etiam restitutionem creditoribus occisi, si quod damnum illis ex ea cæde obvenit; contrarium tamen etiam probabile (saltem secundum limitationem castis præcedentis,) est; cum occisio illa non sit directe causativa illius damni. *v. Lay. n. 4.*

XIII. Non tenetur occisor aliquid eis restituere, quos occisus alebat ex liberalitate, quia damnum illorum per accidens sequitur, *v. Less. n. 154. Trull. l. c.*

156. p.

XIV. Nec tenetur ad damna, quæ v. g. provenient ex morte alicujus innocentis, qui per errorem putaretur homicidium fecisse, & sic captus plesteretur, quia hujus mors non directe causaretur ab ipso, sed per accidens, & ex errore vel malitia accusatorum, *v. Bon. d. 2. q. ult. f. 2. p. 2.*

A D D E N D A.

397 Q. 62. An impotens restituere in uno genere bonorum

notum teneatur in alio. *Beja* negat cum communi, sed res indiget majore explicatione.

§. 1. Quatuor sunt ordines bonorum, uti rectè *Beja* p. 2. cal. 1. : In primo & supremo ordine sunt bona animæ sive spiritualia, uti gratia, virtus, innocentia. In secundo est vita, quæ est fundamentum cæterorum bonorum, & substantiale bonum naturæ. In tertio est fama, quæ etiã post mortem perdurat ; ad quam reducitur honor. In quarto & infimo sunt bona externa fortunarum : Certum est autem, si per injuriam in uno bono causaverim damna in altero, v. g. si detrahendo sui causa, cur Titius privatus sit fortunis ; si amputando Titio manum sui causa, cur non potuerit lucrari, me teneri hæc damna vel lucra compensare, uti rectè *Lugo* d. 11. à n. 1.

§. 2. Etiam certum est, quòd per justitiam vindicativam possit à Judice vel Superiore imponi, ut quis pro injuria circa unum bonum teneatur præstare aliquid in genere alterius boni, faciendo ut læsus acquirat jus ad hoc alterum bonum, Superior enim justè punit delicta per pœnam, quam putat convenientem ; sic pro mutilatione, etiam præscindendo à damno, potest imponi pœna dandi pecunias, quas dando satisfiet, non juri, quod ratione damni illati habebat mutilatus, sed juri novo per sententiam acquisito, & tales LL. pœnales passim inveniuntur in scriptura & utroque jure : itaque sensus quaestionis est, an de iure naturæ & spectatâ obligatione justitiæ commutativæ teneatur quis pro injuria in uno bono satisfacere per bonum alterius generis, si bonum læsum nequeat in suo genere reparari ; estque duplex dubitatio, inprimis

mis an ille, qui abstulit bonum superioris ordinis, v. g. famam, si non possit restituere famam, an teneatur damnum famæ compensare per bonum inferioris ordinis, v. g. per pecuniam: deinde dubitatur, an ille, qui abstulit bonum inferioris ordinis, v. g. pecuniam, si non habeat pecuniam, teneatur, si potest, conciliare famam & honorem, ut sic compenset damnum ablatae pecuniae.

299 §. 3. *Gabr. Adr. Maj. Ang. Cajet. Sor. Az. Beja, Mol. Alloz. Tann. 2. 2. q. 6. n. 150.* aliique dicunt, si non possit restitui bonum superioris ordinis, compensandum esse, dando bonum inferioris ordinis, v. g. dandam pecuniam, si restitui non possit fama: quæ sententia est probabilis, uti patet ex his, quæ pro ea affert *Lugo d. 11. f. 1.*, & §. seq. referemus: Nihilominus probabilius videtur nunquam esse obligationem restituendi in bono diversi generis, ita *Magister Sent. in 4. dist. 15. in fine*, ubi clarè dicit, v. g. pro oculo vel vita restitui non posse, sed satis est poenitere cum desiderio satisfaciendi, si posset: sequuntur *Angles de Restit. bonorum corporis dub. 4. Vasq. de Restit. c. 2. n. 17. Sanch. in Conf. l. 1. c. 4. d. 1. n. 7. Less. l. 2. c. 9. n. 141. Nav. in man. c. 15. n. 22. Navarra de Restit. l. 4. c. 1. n. 81. Merat. de Just. d. 26. f. 1. Bonac. de Rest. d. 2. q. ult. f. 2. p. ult. Fill. t. 32. n. 200. & 239. Laym. l. 3. t. 3. p. 3. c. 6. n. 2. Lugo n. 9. Regin. l. 10. n. 318. Amic. de Just. d. 36. n. 171. Diana p. 5. t. 4. R. 54. Petr. Merchant. ad 5. præcept. Decal. q. 5. concl. 2. Bonasp. de Just. d. 19. n. 114. Dicast. de Restit. d. 7. n. 56. & d. 12. dub. 12. & 13. Palav. de Just. n. 74. Esp. q. 37. Hayn. t. 2. n. 662. Sreph. t. 4. d. 5. n. 20.*

Tamb.

Tamb. l. 6. c. 4. §. 3. n. 22. Escob. in problem. l. 32. n. 236. Gord. in Th. Mor. T. 1. l. 5. q. 4. c. 4. n. 16. Herinx de Rest. d. 6. q. 6. Platel. p. 3. n. 760. Sporer t. 5. c. 3. n. 221. Jlls. t. 4. d. 3. n. 236. Petsch. p. 277 vocat utramque probabilem, putatque primam esse conformiorem *S. Thomæ*, sed secundam esse magis fundatam in iure. Pro hac nostra sententia apud relatos Auctores, quos omnes inspexi, etiam referuntur *Glossa, Silv. Pazworm. Gom. Albericus, Covarr. Ledesm. Lop. Hostiens. Bann. Victor. Arruv. Turr. Becan.*, & recentiores innumeri, inquit *Sanch. supra*, & ideo *Herinx* meritò vocat quasi communem Doctorum, etiam Jurisperitorum, *Tann. supra* fatetur probabilem. Probatum autem 1. nam *Exodi 21. v. 19.* dicitur percussorem fore innocentem, id est, liberum, si percussus non moriatur, dummodo operas solvat ac expensas in Medicos restituat: sic autem absolute non pronunciaretur liber, si de iure & in conscientia, ad quam dirigendam potissimum est Scriptura, teneretur etiam dare aliquid pro vulnere vel mutilatione: Idem clarissime habetur *L. ult. ff. De his, qui effuderint*, aliisque locis apud *Lugo n. 5.* Et ratio sæpissime redditur, quia liberi hominis vita non potest estimari &c. 2. Hic est communis sensus omnium, qui nisi ad tales solutiones veluti pœnas condemnentur, non putant se in conscientia obligari, ideoque etiam à Confessariis non obligantur: similiter hæredes occidentis non solvunt, nec hæredes occisi petunt aliquid præcisè pro vita occisi, quod tamen possent, & procul dubio facerent, si esset obligatio restituendi in diverso genere boni, ergo communis sensus est hanc restitutionem

tionem

tionem non deberi. 3. Determinari non potest, quantum arithmetice restitui deberet, v. g. pro oculo, & cum oculus sit omni pecunia æstimator, læsus posset semper plus exigere, nec satisfaceret, qui excussit, nisi dando, quidquid haberet, quod videtur intolerabile. *Nec juvat recurrere ad arbitrium prudentum, nam læsus potest nolle eò recurrere, & petere hoc totum, quod in conscientia debetur, si enim de jure naturæ est ista obligatio, debet ex natura rei, præscindendo ab arbitrio prudentum, aliquid determinatè esse debitum, uti rectè Vasq. n. 20.* unde, 4. Ratio à priori est, quia non potest per eiusmodi restitutionem obtineri ulla perfectio & arithmetica æqualitas cum ulla parte debiti, ergo justitia commutativa non obligat ad eiusmodi restitutionem. *Conseq. patet, nam motivum hujus justitiæ est æqualitas arithmetica & perfecta cum aliqua saltem parte debiti. Anteced. probatur, bonum, quod redditur, nec in se nec in æquivalente quoad ullam partem est illud bonum, quod ablatum est, ut enim esset in æquivalente quoad aliquam partem, deberet, per se loquendo, per rem restitutam iterum comparari posse res ablata aut saltem aliqua ejus pars, sed nec oculus nec ulla pars oculi potest comparari per ulla pecunias aut per ulla res etiam spirituales, quamvis de se digniores, neque cum illis in humano commercio est ullâ ratione apta substitui vel commutari, hoc ipso enim quòd sint diversi generis, non habent communem mensuram, uti omnes docent, ergo.* 5. Ratio alia etiam à priori est, quia finis saltem mediatè à Justitia intentus per restitutionem

tutio-

tutionem, secundum Adversarios, est tollere radicem dissolutæ amicitiaë & causam doloris orti ex injuria, sed reddendo pecunias pro oculo, quamvis fortè facias redire amicitiam & cessare dolorem, tamen non tollis radicem dissolutæ amicitiaë, nec causam doloris orti ex injuria, ergo. *Prob. min.*, hæc radix & causa est præcisè carentia oculi, sed hanc non tollis, nam carentia illa perdurat ex omni parte, quamvis reddas mille oculos aureos, ergo. *Si dicas*, tales divitias præligi uni oculo, sicque reddi amicitiam & tolli dolorem, adeoque satisfieri; *Contrà est*, nec redditur amicitia, nec tollitur dolor, nec satisfit per hoc, quod hîc intenderet justitia & læsus habere deberet, cùm non recipiat oculum nec in se nec in æquivalente quoad ullam partem oculi; ex hoc autem, quòd præligat, nihil sequitur, hæc enim est voluntas hominis, non intentio justitiæ.

§. 4. *Obj. 1.* Auctoritatem *S. Thomæ* 2. 2. q. 300 62. a. 2. ad 1. & *Scoti* in 4. dist. 15. q. 3. *R. S. Thomam* variè explicat *Bann.*, cujus explicationes, quamvis rejiciat *Petsch.* p. 274., tamen innuit posse dici, quòd *S. Thom.* non sit assertivè locutus, sed tantùm significarit, si damnum vitæ vel membri compensari deberet, fore compensandum per aliquid aliud. *Scotus* videtur loqui de obligatione restituendi post sententiam, ubique enim comparat leges pœnales veteris testamenti cum legibus novi. Quòd si mens illorum esset explorata, non ita multi Thomistæ & Scotistæ nobiscum tenerent; in dubio autem loquimur cum majore parte.

Obj. 2. Absurdum est pro bove alieno occiso 301 deberi restitutionem, & non deberi pro occiso.

Tom. III.

N

homi-

homine. *ꝛ.* Est absurdum non intelligenti naturas rerum, inquit *Espar.*, nam bos est bonum fortunæ; item æstimabilis & novo pretio comparabilis, non item vita hominis.

Instab. Si fit obligatio restituendi pro minore iniuria, etiam est pro maiori, sed occidere hominem est maior iniuria, ergo. *ꝛ.* Si jus per iniuriam maiorem læsum sit reparabile, c., si non sit reparabile, N. mai., & patet, alioquin si fraude aliquem induxisssem in damnationem æternam, teneret pecunias restituere hæredibus ad compensandam iniuriam, quod est contra omnium sensum.

302 *Obj. 3.* Si fama restitui non possit, debet aliquando compensari per honorem, & tamen honor est aliud genus boni, quàm fama, ergo. *ꝛ.* Honor est bonum affine & ita connexum cum fama, ut ad humanos usus pro eodem ferè reputetur, est enim testificatio bonæ famæ de proximo, & ex honore communiter sequitur apud alios bona fama, ergo per honorem rectè censetur fama restitui; in aliis bonis nihil est simile.

303 *Obj. 4.* Libertas & nobilitas sunt bona superiora, & tamen emuntur pecuniis, quæ sunt bonum inferius, ergo bonum superius potest æquivalere & commutari cum inferiore. *ꝛ.* Pecuniis emuntur jura ad multa commoda spectantia ad fortunas, quæ ex libertate & nobilitate proveniunt, v.g. ut homo liber possit lucrari sibi, ut nobilis gaudeat immunitatibus &c., sic etiã datur pretium pro mancipio, nē pro homine ipso, sed pro iure ad commoda ex ipso, quæ ad fortunas spectant; & idem est dicendum de similibus bonis altioris ordinis, quæ dicuntur emi pecuniis. Quod si emens intenderet dare pretiũ directè pro nobilitate-

litate sola, nō ideo hanc emeret, sed cederet iure ad pretium, & nobilitas ei donaretur, sicuti qui beneficium ecclesiasticum vult emere, potest cedere jure ad pretium, ut obtineat modo, quo potest, re ipsa tamen non emit, cum res spiritualis secundum omnes sit pretio temporali inemibilis.

Instab. Pecuniæ sunt mensura & pretia rerum omnium, ergo omnia damna compensari possunt per pecunias. R. Sunt mensura & pretia rerum omnium spectantium ad bona fortunæ, c., absolute omnium, N.

Obj. 5. Mutilans causavit injustè dolorem mutilato, ergo ex justitia tenetur hunc dolorem tollere. R. Ergo tenetur tollere per pecunias vel per bonum alterius generis, N., per petitionem veniæ vel per aliam satisfactionem, quæ sit in eodem genere boni, in quo erat gaudium per dolorem ablatum, transeat; gaudium ablatum erat bonum temporale animæ, quale si iterum procuret per petitionem veniæ vel per aliud solatium temporale, jam reddit aliquid ejusdem generis, negamus autem teneri ex justitia reddere aliquid diverfi generis, licet admittamus cum *Less. n. 145. & Dicast. d. 7. n. 59.* ex charitate quadam etiam teneri, si commodè potest, aliis modis hunc dolorem tollere.

Instab. 1. Qui læsit honorem, tenetur ex justitia satisfacere & tollere dolorem, quem iniuste causavit inhonorato, ergo idem hinc est dicendum. R. Transeat totum, secundum jam dicta; est tamen adhuc disparitas, nam prior tenetur tollere illum dolorem, quia potest & tenetur tollere eius radicem, nempe inhonationem, quæ causa est illius doloris, imò tenetur iterum hono-

rare, quo honore reddito ex radice cessabit dolor: oppositum est in mutilante, qui non potest reddere membrum ablatum, ex cuius carentia nascitur dolor.

Instab. 2. Si quis injustè in honoravit Clericum, & hunc honorem non possit aliter reparare, quàm ei conferendo Canonicatum, ad hoc tenetur ex justitia, uti fatetur *Haun. n. 665.*, ergo similiter mutilans, qui injustè causavit dolorem mutilato, & non potest hunc dolorem aliter tollere, quàm dando pecunias, tenetur has dare. *R. N. conf.*, ideo debet dare Canonicatum, ut faciat iterum honorari, & sic reddat honorem, quem abstulit, sic autem tollit radicem doloris: mutilans dans pecuniam non redderet membrum ablatum, nec tolleret radicem doloris, ergo ex justitia non tenetur dare pecunias.

Instab. 3. Communis sententia est cum *Lugo d. 13. n. 45.* aliquem teneri pro compensandis damnis fortunarum subire aliquam infamiam, sic enim fur, qui non potest restituere per se, tenetur per alium, quamvis deberet huic manifestare suum furtum, ergo restitutio debet aliquando fieri in bonis alterius generis. *R. Dato ant. N. conf.*, nam ibi non redditur fama pro pecuniis, sed tantùm cum parva jactura famæ restituitur pecunia pro pecunia aut pro alio bono fortunæ, cujus communis mensura est pecunia, quia per hanc comparari potest omne bonum fortunæ. Itaque dato, quòd sit obligatio aliquando restituendi bonum unius generis pro bono eiusdem generis, cum aliquo detrimento boni alterius generis, negamus obligationem restituendi bonum unius generis pro bono alterius generis, & disparitas

ritas est, quia in priore casu obtineri potest æqualitas inter ablatum & redditum, non autem in posteriore. *Dixi*, dato *Ant.*, nam *Beja* suprà docet non esse obligationem restituendi bonum inferioris ordinis cum periculo amittendi bonum superioris ordinis, quia justitia non videtur obligare ad excessum, sed id tantum tenet, si in bono superioris ordinis pateretur damnum notabile; fateturque *Beja* cum *Nav.*, quando dicitur non esse restituenda bona fortuna cum jactura famæ, intelligi de fama, quæ consequitur bonitatem moralem, si enim sequatur ad talenta naturalia, v. g. ingenii, scientiæ, putant cum hujus jactura restituendum, quia hæc fama non est inæstimabilis, uti prior.

Instab. 4. Quamvis non possit obtineri tota æqualitas, tamen justitia vult poni tantum, quantum poni potest. *R.* Si per hoc, quod ponetur, attingatur æqualitas saltem secundum partem, *c.*, si non attingatur nequidem secundum partem, *N.*, nullum autem bonum diversi generis est pars aliquota boni alterius generis aut æqualitatis faciendæ, uti dictum est, ergo justitia non obligat ad ponendum quicquam ex bono alterius generis.

Q. 63. Quid præterea sit notandum circa restitutionem pro injuria corpori illata. *R.* Seqq. §. 1. Qui occidit iniustum invasorem vel provocantem vel consentientem in pugnam, non tenetur compensare damna secuta, quia tales renuntiant juri suo, & alter ius habet faciendi, quod in se est, ut se illæsum servet, *Dian. Bonæspei* & alii cum *Steph. t. 4. d. 5. n. 30.* Quòd si quis contra iniustum invasorem graviter excedat moderamen inculpatæ